

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร การศึกษาผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ปัจจัยที่เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร 2 ช่วงเวลา คือ ก่อนการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2537 และช่วงการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2538-2556 ทั้งเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร การศึกษาวิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสารเอกสาร วารสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และใช้ในการแสวงหาความรู้จากข้อมูลภาคสนาม

1. การเลือกพื้นที่

การคัดเลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการเลือกเจาะจง (Purposive) กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำเกษตรกร เกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร และเป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ได้รับการประกาศเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114 ตอนที่ 77 ก วันที่ 27 ธันวาคม 2540 ประกาศให้พื้นที่ป่าเลียบฉนวนและป่าท่าसार ตำบลถ้ำสิงห์ เป็นพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2554:63) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก. ชุมพร) ได้เริ่มดำเนินการเข้ารังวัดปี พ.ศ. 2537 และได้ดำเนินการอนุญาตให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน(มอบ ส.ป.ก.4-01) มีเกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดิน จำนวน 669 ราย 925 แปลง เนื้อที่ 8,336 ไร่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นเกษตรกรที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร (ส.ป.ก.ชุมพร) ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 และเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์หรือเขตปฏิรูปที่ดินตำบลใกล้เคียงและหมายรวมถึงเกษตรกรที่เป็นบุตรหลาน หรือทายาทของเกษตรกรที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบเลือกความจงใจ (Purposive Sampling) เฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย ผู้นำชุมชน คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยกำนันตำบลถ้ำสิงห์ 1 ราย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 4, 6 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ถ้ำสิงห์ 1 ราย ผู้นำเกษตรกร จำนวน 2 ราย เกษตรกรในชุมชน จำนวน 20 ราย ที่สามารถให้ข้อมูลในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของเขตปฏิรูปที่ดินได้ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง ทั้งแบบบุคคลและแบบสัมภาษณ์กลุ่มแบบอิสระ ใช้แบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม โดยมีแนวทางในการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.2 การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผลและกำหนดประเด็นการศึกษาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างหลักของเครื่องมือวิจัยและขอบเขตของเนื้อหา

3.3 การสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด ใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และมีการตรวจสอบการเรียงลำดับของข้อความ มีความชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาในประเด็นต่างๆ ครบถ้วน

3.4 การนำแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อความกับประเด็นย่อย และประเด็นหลักที่ต้องการวัด เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงนำเครื่องมือมาทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเกษตรกรที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องของเครื่องมืออีกครั้ง

3.5 การเรียบเรียงและจัดพิมพ์เครื่องมือเพื่อนำไปใช้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 15 ราย การทำสนทนากลุ่มเกษตรกร 20 ราย โดยมีวิธีการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและนำมาศึกษาตามขอบเขตของด้านเนื้อหา
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ การทำสนทนากลุ่ม โดยการบันทึกคำสัมภาษณ์ในเครื่องบันทึกเสียง และการจดบันทึกตามความเหมาะสม

4.1 ชั้นรวบรวมข้อมูล

โดยมีวิธีการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

4.1.1 ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งค้นคว้ารวบรวมจากหนังสือตำรา บทความ งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ

4.1.2 ข้อมูลภาคสนาม ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามเป็นหลัก โดยดำเนินการ ดังนี้

- 1) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ แบบแผนการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในตำบลลำสิงห์

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างรายบุคคล ดำเนินการสัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรที่เข้าไปส่งเสริมด้านอาชีพ ส่งเสริมการเรียนรู้ในตำบลต้าสิงห์

3) การสนทนากลุ่มกับเกษตรกรในชุมชน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคล

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์และการสังเกต

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลและขอสัมภาษณ์

4.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้ว ลงเก็บข้อมูลในสนาม ระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2555 – 15 กุมภาพันธ์ 2556

4.2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจากภาคสนามมารวบรวมข้อมูล

4.2.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล

4.3 การจัดทำข้อมูล

4.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ที่รวบรวมได้ไปจัดแยกข้อมูล และจัดระเบียบข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา

4.3.2 ถอดความจากการการสัมภาษณ์ที่บันทึกในเครื่องบันทึกเสียง สรุปสาระสำคัญแยกข้อมูลที่ได้ตามขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา

4.3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก แยกข้อมูลและจัดระเบียบข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา

4.3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา ข้อมูล ตามขอบเขตที่ศึกษา

4.3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล มารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตที่ทำการศึกษา

4.4 การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูล 2 วิธี

4.4.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาว่ามีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด โดยการตรวจสอบกับแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล ซึ่งงานวิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กับบุคคลต่างๆในพื้นที่หมู่บ้านต่างกันและกำหนดช่วงเวลาเดียวกันเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล

4.4.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้วยการใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆกันในเรื่องเดียวกัน งานวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลประเด็นเดียวกันเพื่อเป็นการตรวจสอบและข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ให้ครอบคลุมเนื้อหา ใช้ความเป็นเหตุเป็นผล และความสอดคล้องของข้อมูล จากนั้นนำเสนอบทวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาและอธิบายความ